Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

13. maj 2015 *

»Præjudiciel forelæggelse — ophavsret — direktiv 2001/29/EF — artikel 4, stk. 1 — ret til spredning — begrebet »spredning til almenheden« — en erhvervsdrivende fra en medlemsstats salgstilbud og reklame på sin internetside og ved forsendelser til og i pressen i en anden medlemsstat — reproduktioner af ophavsretligt beskyttede møbler, som tilbydes med henblik på erhvervelse uden samtykke fra indehaveren af eneretten til spredning — tilbud eller reklame, som ikke fører til erhvervelse af originalen eller af eksemplarer af et beskyttet værk«

I sag C-516/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 11. april 2013, indgået til Domstolen den 27. september 2013, i sagen

Dimensione Direct Sales Srl,

Michele Labianca

mod

Knoll International SpA,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, L. Bay Larsen, og dommerne K. Jürimäe (refererende dommer), J. Malenovský, M. Safjan og A. Prechal,

generaladvokat: P. Cruz Villalón

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. september 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Dimensione Direct Sales Srl ved Rechtsanwalt H.-C. Salger

— Michele Labianca ved Rechtsanwalt S. Dittl

— Knoll International SpA ved Rechtsanwalt M. Goldmann

* Processprog: tysk.

— den spanske regering ved L. Banciella Rodríguez-Miñón, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved F.W. Bulst og J. Samnadda, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 4. december 2014,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10).

2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en sag mellem på den ene side Dimensione Direct Sales Srl (herefter »Dimensione«), som er et selskab efter italiensk ret, og Michele Labianca og på den anden side Knoll International SpA (herefter »Knoll«), som er et selskab efter italiensk ret, vedrørende en påstået tilsidesættelse af Knolls eneret til spredning, som følger af, at Dimensione har tilbudt salg af reproduktioner af møbler, som er ophavsretligt beskyttede i Tyskland, ved et målrettet reklamefremstød rettet mod denne medlemsstat.

Retsforskrifter

International ret

3 Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret (WIPO) vedtog den 20. december 1996 i Genève WIPO-traktaten om ophavsret (herefter »WCT-traktaten«), som er blevet godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 2000/278/EF af 16. marts 2000 (EFT L 89, s. 6).

4 WCT-traktatens artikel 6, der har overskriften »Retten til udbredelse«, fastsætter i stk. 1:

»Ophavsmændene til litterære og kunstneriske værker har eneret til at tillade, at originalen eller kopier af deres værker gøres tilgængelige for almenheden gennem salg eller anden overdragelse af ejendomsretten.«

EU-retten

5 Følgende fremgår af 9.-11. og 28. betragtning til direktiv 2001/29:

»(9) Udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være et højt beskyttelsesniveau, da sådanne rettigheder er af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces. [...]

(10) Hvis ophavsmænd og kunstnere skal kunne fortsætte deres kreative og kunstneriske arbejde, er det nødvendigt, at de modtager et passende vederlag for anvendelsen af deres værker [...]

(11) En effektiv og rigoristisk beskyttelsesordning for ophavsret og beslægtede rettigheder er et af de vigtigste redskaber til at sikre de nødvendige ressourcer til skabelsesprocessen og kulturproduktion i Europa og navnlig garantere skabende og udøvende kunstneres uafhængighed og værdighed.

[...]

(28) Ophavsretlig beskyttelse efter dette direktiv omfatter eneretten til at kontrollere spredning af et værk, der indgår i et fysisk gode. Første salg i [Den Europæiske Union] af et originalværk eller eksemplarer heraf foretaget af rettighedshaveren eller med dennes samtykke udtømmer retten til at kontrollere videresalg af den pågældende frembringelse i [Unionen]. [...]«

6 Det nævnte direktivs artikel 4 med overskriften »Retten til spredning« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf.

2. Spredningsretten udtømmes ikke i [Unionen] for så vidt angår originalværker eller eksemplarer heraf, medmindre første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i [Unionen] af den pågældende genstand foretages af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.«

Tysk ret

7 I overensstemmelse med § 15, stk. 1, nr. 2), i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (lov om ophavsret og beslægtede rettigheder, herefter »Urheberrechtsgesetz«) af 9. september 1965 (BGBl. 1965 I, s. 1273) har ophavsmanden eneretten til udnyttelse af sit værk i fysisk form. Denne ret omfatter bl.a. spredningsretten.

8 § 17, stk. 1, i denne lov, med senere ændringer, fastsætter:

»Spredningsretten er retten til at tilbyde originalværket eller eksemplarer heraf til almenheden eller bringe originalværket eller eksemplarer heraf i omsætning.

[...]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9 Knoll er en del af Knoll-koncernen, hvis moderselskab, Knoll Inc., har hovedsæde i Pennsylvania (De Forenede Stater). Denne koncern fremstiller og sælger kvalitetsmøbler over hele verden. Knoll distribuerer bl.a. lænestolen »Wassily« og bordet »Laccio«, der er blevet designet af Marcel Breuer, og lænestolen, fodskamlen, divanen og bordet »Barcelona«, stolene »Brno« og »Prag« samt lænestolen »Freischwinger«, der er blevet designet af Ludwig Mies van der Rohe (herefter samlet »de beskyttede værker«). Knoll har bemyndigelse til at håndhæve moderselskabets ophavsretlige enerettigheder til udnyttelse af disse værker, som er beskyttede i Tyskland.

10 Dimensione er et selskab med begrænset ansvar, hvis direktør er Michele Labianca. Selskabet distribuerer designermøbler ved direkte salg i Europa og udbyder møbler til salg på sin internetside.

11 I løbet af årene 2005 og 2006 reklamerede Dimensione med salg af møbler, som lignede de beskyttede værker, på sin internetside, der er tilgængelig i en tysksproget version, i forskellige tyske aviser og magasiner samt i en reklamebrochure, idet følgende anførtes:

»Køb Deres møbler i Italien og betal først ved afhentning eller ved levering pr. efterkrav gennem et speditionsfirma (som vi om ønsket kan formidle).«

12 Idet Knoll fandt, at de møbler, der blev udbudt til salg af Dimensione, var efterligninger eller forfalskninger af de beskyttede værker, anlagde Knoll sag mod sidstnævnte og Michele Labianca ved Landgericht Hamburg (den regionale ret i Hamburg) med henblik på at få nedlagt forbud mod at udbyde disse møbler til salg i Tyskland. Til støtte for søgsmålet gjorde Knoll gældende, at de nævnte møbler var ophavsretligt beskyttede som brugskunstværker. Ifølge Knoll havde Dimensione krænket Knolls og moderselskabets rettigheder i henhold til § 17, stk. 1, i Urheberrechtsgesetz, med senere ændringer, ved at reklamere for eksemplarer af værker beskyttet i Tyskland.

13 Landgericht Hamburg tog Knolls påstand til følge. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (den højere regionale ret i Hamburg), der traf afgørelse i den appelsag, som Dimensione og Michele Labianca iværksatte, stadfæstede den af førsteinstansen afsagte dom. De sidstnævnte har herefter indgivet »revisionsanke« til Bundesgerichtshof.

14 Den sidstnævnte ret har bemærket, at revisionsankes udfald afhænger af fortolkningen af artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 og navnlig af spørgsmålet om, hvorvidt retten til spredning, der er fastsat i denne bestemmelse, omfatter retten til at tilbyde originalen af et beskyttet værk eller eksemplarer heraf med henblik på erhvervelse til almenheden. Såfremt dette spørgsmål skal besvares bekræftende, opstår der to yderligere spørgsmål, nemlig for det første, hvorvidt retten til at tilbyde originalværket eller eksemplarer heraf til almenheden med henblik på erhvervelse også omfatter eneretten til at reklamere for disse genstande, og for det andet, hvorvidt det udgør en krænkelse af retten til spredning, når tilbuddet om salg af en sådan original eller sådanne eksemplarer heraf ikke giver anledning til en erhvervelse af disse sidstnævnte. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at disse spørgsmål skal besvares bekræftende.

15 Under disse omstændigheder har Bundesgerichtshof besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Omfatter retten til spredning i henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 retten til at [tilbyde] originalværket eller eksemplarer heraf til almenheden med henblik på erhvervelse?

Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

2) Omfatter retten til at [tilbyde] originalværket eller eksemplarer heraf til almenheden med henblik på erhvervelse ikke alene tilbud om kontrakt, men tillige reklameforanstaltninger?

3) Udgør det ligeledes en krænkelse af retten til spredning, såfremt tilbuddet ikke fører til erhvervelse af originalværket eller eksemplarer heraf?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

16 Det skal indledningsvis bemærkes, at Dimensione og Michele Labianca i det væsentlige har gjort gældende, at det første spørgsmål er hypotetisk, da det, idet ordet »tilbud« anvendes, henviser til et tilbud om at indgå kontrakt, som efter sin art er bindende for sælgeren, selv om de faktiske omstændigheder i hovedsagen kun omhandler reklameforanstaltninger, som i henhold til tysk lov ikke er bindende for sælgeren, men udelukkende består i en opfordring til potentielle købere til at afgive et købstilbud til sælgeren.

17 Det er i denne henseende tilstrækkeligt at bemærke, at der ifølge Domstolens faste praksis er formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge, er relevante

(jf. bl.a. dom X, C-651/11, EU:C:2013:346, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis). Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom Chartered Institute of Patent Attorneys, C-307/10, EU:C:2012:361, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

18 Dette gør sig ikke gældende i det foreliggende tilfælde. Hovedsagen vedrører nemlig Dimensiones handelspraksis, der består i både salgstilbud og i reklameforanstaltninger, som ikke giver anledning til erhvervelse af beskyttede værker.

19 Det første spørgsmål skal derfor antages til realitetsbehandling.

Realiteten

20 Med de præjudicielle spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at den gør det muligt for en indehaver af eneretten til spredning af et beskyttet værk at modsætte sig et salgstilbud eller en reklame vedrørende originalen eller et eksemplar af dette værk, selv om det ikke er godtgjort, at dette tilbud eller denne reklame har givet anledning til, at en køber i Unionen har erhvervet den beskyttede genstand.

21 I overensstemmelse med denne bestemmelse tillægges ophavsmænd en eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf.

22 Det skal bemærkes, at begrebet »spredning« som omhandlet i den nævnte bestemmelse udgør et selvstændigt begreb i EU-retten, hvis fortolkning ikke kan afhænge af den lov, der finder anvendelse på transaktioner, i forbindelse med hvilke der finder spredning sted (jf. i denne retning dom Donner, C-5/11, EU:C:2012:370, præmis 25).

23 Det fremgår ligeledes af Domstolens praksis, at eftersom direktiv 2001/29 har til formål at gennemføre de forpligtelser, som påhviler EU bl.a. i medfør af WCT-traktaten, og da de EU-retlige forskrifter ifølge fast retspraksis så vidt muligt skal fortolkes i lyset af international ret, navnlig når disse forskrifter netop har til formål at gennemføre en international aftale indgået af EU, skal begrebet »spredning«, der er indeholdt i dette direktivs artikel 4, stk. 1, fortolkes i overensstemmelse med WCT-traktatens artikel 6, stk. 1 (dom Donner, C-5/11, EU:C:2012:370, præmis 23).

24 Begrebet »spredning til almenheden ved salg«, der er indeholdt i det nævnte direktivs artikel 4, stk. 1, skal således forstås på samme måde som udtrykket »gøres tilgængelige for almenheden gennem salg«, der fremgår af WCT-traktatens artikel 6, stk. 1 (jf. i denne retning dom Donner, C-5/11, EU:C:2012:370, præmis 24).

25 Under hensyntagen dertil har Domstolen klart fastslået, at spredning til almenheden er karakteriseret ved en række handlinger, der i det mindste omfatter indgåelse af en salgsaftale, som gennemføres ved levering til et medlem af almenheden. En erhvervsdrivende er derfor ansvarlig for enhver handling, der udføres af den pågældende selv eller på dennes vegne, og som giver anledning til en »spredning til almenheden« i en medlemsstat, hvor de spredte varer er ophavsretligt beskyttet (domme Donner, C-5/11, EU:C:2012:370, præmis 26 og 27, og Blomqvist, C-98/13, EU:C:2014:55, præmis 28).

26 Det følger af denne retspraksis, og navnlig af det af Domstolen anvendte udtryk »i det mindste«, at det ikke er udelukket, at foranstaltninger eller handlinger, der går forud for indgåelsen af en salgskontrakt, også kan være omfattet af begrebet spredning og være forbeholdt indehaverne af ophavsretten som eneret.

27 Den konstatering, som Domstolen allerede har foretaget, hvorefter der skal anses at foreligge en spredning til almenheden, såfremt der er indgået en aftale om salg og forsendelse (dom Blomqvist, C-98/13, EU:C:2014:55, præmis 29), gælder også i tilfælde af et tilbud om salgsaftale, som binder tilbudsgiveren. Et sådant tilbud udgør nemlig efter selve sin art en handling, som går forud for gennemførelsen af et salg.

28 For så vidt angår en opfordring til at afgive et tilbud eller en reklame, der ikke forpligter til noget, vedrørende en beskyttet genstand, indgår disse ligeledes i den kæde af foranstaltninger, som foretages med det formål at gennemføre salget af denne genstand. Domstolen har nemlig i præmis 30 i dom Donner (C-5/11, EU:C:2012:370) fastslået, at en erhvervsdrivende, der retter sin reklamering mod medlemmer af almenheden, som er bosat i en bestemt medlemsstat, og skaber eller stiller en særlig leveringsordning og betalingsmetode til rådighed for dem, hvorved det er muligt for disse medlemmer af almenheden at modtage leveringer af eksemplarer af værker, der er beskyttet i denne medlemsstat, foretager en »spredning til almenheden« som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 i den medlemsstat, hvor leveringen finder sted.

29 For så vidt angår varer, der hidrører fra et tredjeland, og som er en kopi af et produkt, der er beskyttet i Unionen af en ophavsret, har Domstolen ligeledes fastslået, at disse varer kan krænke denne rettighed, når det bevises, at de skal bringes i omsætning i Unionen, idet et sådant bevis er ført, bl.a. når det viser sig, at de nævnte varer er solgt til en kunde i Unionen eller har været genstand for et salgstilbud eller en reklame rettet mod forbrugere i Unionen (jf. i den retning dom Blomqvist, C-98/13, EU:C:2014:55, præmis 32).

30 Denne fortolkning gælder tilsvarende for erhvervsmæssige tiltag, såsom et salgstilbud eller en reklame, som af en erhvervsdrivende i en medlemsstat via dennes internetside er rettet mod forbrugere, som befinder sig i en anden medlemsstat, hvor de pågældende genstande er beskyttede af ophavsretten.

31 Eneretten til spredning som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 kan nemlig krænkes, når en erhvervsdrivende, som ikke er indehaver af ophavsretten, bringer beskyttede værker eller eksemplarer heraf i omsætning og via sin internetside, forsendelser eller i pressen retter en reklame mod forbrugerne i den medlemsstat, hvor disse værker er beskyttede, med henblik på at opfordre disse til at erhverve dem.

32 Det følger af denne konklusion, at det er uden betydning for konstateringen af, at der foreligger en krænkelse af retten til spredning, at denne reklame ikke følges af overdragelsen af ejendomsretten til det beskyttede værk eller et eksemplar heraf til erhververen.

33 Selv om Domstolen ganske vist i dom Peek & Cloppenburg (C-456/06, EU:C:2008:232, præmis 33, 36 og 41), som vedrørte muligheden for at gøre brug af reproduktioner af et beskyttet værk, fastslog, at begrebet spredning til almenheden af det originale værk eller et eksemplar heraf, som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29, indebærer en overdragelse af ejendomsretten over denne genstand, forholder det sig ikke desto mindre således, at en krænkelse af retten til spredning kan fastslås, så snart forbrugerne i den medlemsstat, hvor dette værk er beskyttet, ved målrettet reklame opfordres til overtagelse af ejendomsretten til originalen eller et eksemplar heraf.

34 Denne fortolkning er i overensstemmelse med formålene med det nævnte direktiv, således som disse fremgår af direktivets 9.-11. betragtning, hvorefter udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret bør være et højt beskyttelsesniveau, ophavsmændene bør modtage et passende vederlag for anvendelsen af deres værker, og beskyttelsesordningen for ophavsret skal være effektiv og rigoristisk (jf. dom Peek & Cloppenburg, C-456/06, EU:C:2008:232, præmis 37).

35 På baggrund af de ovenstående betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 1, i direktiv 2001/29 skal fortolkes således, at den gør det muligt for en indehaver af eneretten til spredning af et beskyttet værk at modsætte sig et salgstilbud eller en målrettet reklame vedrørende originalen eller et eksemplar af dette værk, selv om det ikke er godtgjort, at denne reklame har givet anledning til, at en køber i Unionen har erhvervet den beskyttede genstand, for så vidt som den nævnte reklame opfordrer forbrugerne i den medlemsstat, hvor det nævnte værk er ophavsretligt beskyttet, til at erhverve det.

Sagens omkostninger

36 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

Artikel 4, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet skal fortolkes således, at den gør det muligt for en indehaver af eneretten til spredning af et beskyttet værk at modsætte sig et salgstilbud eller en målrettet reklame vedrørende originalen eller et eksemplar af dette værk, selv om det ikke er godtgjort, at denne reklame har givet anledning til, at en køber i Unionen har erhvervet den beskyttede genstand, for så vidt som den nævnte reklame opfordrer forbrugerne i den medlemsstat, hvor det nævnte værk er ophavsretligt beskyttet, til at erhverve det.

Underskrifter